

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ประเด็น 16

เศรษฐกิจฐานราก

ยุทธศาสตร์ด้าน
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

“เศรษฐกิจชุมชนต้องตื่นเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขัน
สามารถพึ่งพาตนเอง ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง
และเป็นธรรม ยกกระดับมาตรฐานการครองชีพ
และความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น”

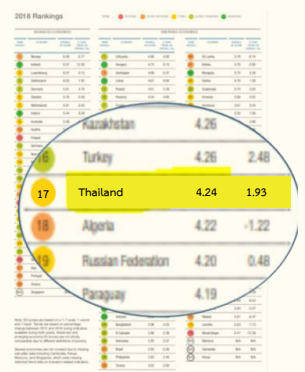

แผนแม่บทฯ ประเด็น (16) เศรษฐกิจฐานราก มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจระหว่างกันเป็นระบบ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่เกิดการสร้างอาชีพและการกระจายรายได้ สามารถลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในระดับชุมชน โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น คือ **รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง**

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

160001

เมื่อพิจารณาจากดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index: IDI) ซึ่งใช้วัดศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชากรในมิติต่าง ๆ มากกว่าการอ้างอิงเพียงรายได้ต่อหัว (GDP per capita) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบกระจายความมั่งคั่ง นำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในที่สุด จัดทำโดยสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) โดยข้อมูลจากรายงานดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง ประจำปี 2561 พบว่า ประเทศไทยมีการพัฒนาย่างทั่วถึงอยู่อันดับที่ 17 จาก 74 ประเทศ (ประเทศกำลังพัฒนา) และอยู่อันดับที่ 2 ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ เป็นรองประเทศมาเลเซีย โดยประเทศไทยได้คะแนนการพัฒนาย่างทั่วถึง เท่ากับ 4.24

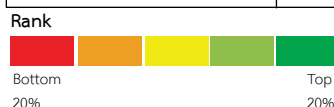

ที่มา: World Economic Forum

(จากคะแนนเต็ม 7 คะแนน)

ปรับลงมาจากข้อมูลที่ปรากฏในรายงานฯ ฉบับก่อนหน้า (4.42) ทำให้มีความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายในปี 2565 (4.30) อย่างไรก็ดี ค่าคะแนนของประเทศไทยยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนา (3.76) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี สะท้อนให้เห็นว่าภาพรวมการพัฒาที่กระจายความมั่งคั่งของประเทศไทยอยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณาจากตัววัดผลรวมหลัก ซึ่ง WEF ได้ใช้รหัสสีในการจำแนกกลุ่มเป็น 5 กลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า

ดัชนีการพัฒนาย่างทั่วถึง (Inclusive Development Index)			
ตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดผลรวมหลัก	ปี 2560	ปี 2561
1. การเติบโตและการพัฒนา (Growth and Development)	รายได้ประชากรต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	5,755.00	5,901.00
	ผลิตภาพแรงงาน (ดอลลาร์สหรัฐ)	23,853.00	27,101.00
	อายุคาดเฉลี่ยที่มามีสุขภาพดี (ปี)	66.80	66.80
	การจ้างงาน (ร้อยละ)	71.50	70.80
2. ด้านความทั่วถึง (Inclusion)	การกระจายรายได้	0.37	0.44
	อัตราความยากจน (ร้อยละ)	0.90	1.10
	การกระจายความมั่งคั่ง	0.86	0.85
	ค่ากลางของรายได้ครัวเรือน (ดอลลาร์สหรัฐ)	11.20	11.20
3. ด้านความเสมอภาคของคนแต่ละรุ่น (Intergeneration Equity)	การออมสุทธิ (ร้อยละ)	12.90	15.10
	ดัชนีการเกิดคาร์บอน (กิโลกรัม ต่อดอลลาร์สหรัฐ ของ GDP)	163.10	163.10
	หนี้สาธารณะ (ร้อยละ)	43.10	42.20
	อัตราการพึ่งพิง	39.20	40.10

ที่มา: World Economic Forum

ประเทศไทยควรต้องเร่งให้ความสำคัญกับ (1) การกระจายความมั่งคั่ง ที่ยังคงมีค่าความเหลื่อมล้ำสูงมาก ทั้งสองปี (กลุ่ม Bottom 20%) (2) การเกิดคาร์บอน (กลุ่ม Bottom 40%) (3) ผลผลิตภาพแรงงาน ถึงแม้มูลค่าผลผลิตภาพแรงงาน จะเพิ่มขึ้นจากฉบับก่อนหน้า แต่ยังถูกจัดอยู่ในกลุ่ม Bottom 40% และ (4) หนี้สาธารณะ (กลุ่ม Bottom 40%) ในขณะที่ประเด็นที่จำเป็นต้องเร่งให้ความสำคัญคือการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ที่สะท้อนจากคะแนนความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นจากรายงานฯ ฉบับปีก่อนหน้าทำให้เปลี่ยนจากกลุ่ม Top 20% ลงมาสู่กลุ่ม Bottom 40% ซึ่งมีทิศทางสอดคล้องกันกับข้อมูลที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของประเทศ

การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้นยังมีประเด็นจำเป็นต้องเร่งแก้ไข อาทิ การส่งเสริมให้มีการสร้างองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการรายได้และหนี้สินของตนเองให้กับประชากรกลุ่มรายได้น้อย การส่งเสริมการสร้างคุณค่า ความหลากหลาย และอัตลักษณ์ให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเศรษฐกิจฐานราก ยกย่องสินค้าให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ การส่งเสริมช่องทางแหล่งทุนในระบบ ให้มีความครอบคลุม รวมถึงการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชากรกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากสามารถเข้าถึงแหล่งทุนที่มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับศักยภาพการพัฒนาประเทศที่สามารถกระจายประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

แผนแม่บทฯ ประเด็น (16) เศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วย 2 แผนแม่บทย่อย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ (1) *การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ* มีแนวทางในการพัฒนาที่เน้นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ความรู้และวินัยทางการเงิน และการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของเกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง เพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และมีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน จนนำไปสู่การออมเพื่อเป็นทุนและหลักประกันในการลงทุนได้ต่อไป และ (2) *การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก* มีแนวทางการพัฒนาที่เน้นการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างการกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และวิสาหกิจเพื่อสังคม พัฒนาช่องทางตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจร ส่งเสริมและพัฒนากลไกการดูดซับมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น อาทิ ส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงิน เพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะให้สามารถนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์ให้ผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การปรับโครงสร้างและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ยั่งยืน โดยมีผลการดำเนินงานตามเป้าหมายของแผนแม่บทย่อย ดังนี้

แผนแม่บทย่อย การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ

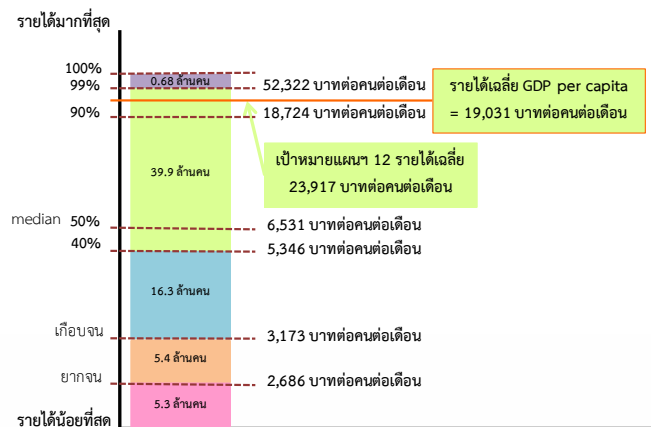
เป้าหมาย

ศักยภาพและขีดความสามารถ ของเศรษฐกิจฐานรากเพิ่มขึ้น

160101

ประชาชนในระดับฐานรากส่วนมากเป็นคนที่มียาได้น้อย และเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับดักความยากจน และความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจะเป็นการช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประชากรรายได้น้อย มีอาชีพ และมีรายได้ เพิ่มศักยภาพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการทั้งรายใหม่และรายเดิม การเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสม และการสร้างความรู้พื้นฐานในการจัดการหนี้สินและการเงินจะเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) ซึ่งข้อมูลล่าสุดในปี 2560 พบว่า รายได้ของประชากร bottom 40 เพิ่มขึ้นจาก 3,353 บาท/คน/เดือน ในปี 2558 เป็น 3,408 บาท/คน/เดือน ในปี 2560 เทียบเท่าการเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.8 ต่อปี ทำให้มีความท้าทายในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ในปี 2565 (เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะร้อยละ 48.6 ของประชากรในกลุ่ม bottom 40 เป็นผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economically Inactive) ขณะที่อีกกว่าร้อยละ 34.8 เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระโดยไม่มีลูกจ้างและช่วยธุรกิจ ในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานทักษะต่ำ มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ทำให้มีความท้าทายในการมีรายได้เพิ่มขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้มีแนวโน้มที่เสี่ยงต่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

160101

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายในช่วงปี 2561 – 2562 ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง อาทิ การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน เสริมสร้างความรู้เพื่อพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer การอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ การอบรมการจัดทำการทำแผนธุรกิจ เป็นต้น โดยเป็นการสร้างเสริมองค์ความรู้และทักษะที่สำคัญ ขณะเดียวกันยังมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับปัจจัยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการทั้งรายใหม่และรายเดิม และการสร้างความรู้พื้นฐานในการจัดการหนี้สินและการเงินเป็นหลัก

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ประชากรที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่มีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยเริ่มต้น ประกอบกับการขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการบริหารจัดการรายได้และหนี้สินทั้งของตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ ยังอาจมีความเข้าใจและกระจุกตัวของหน่วยงานที่ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาทักษะให้กับผู้ประกอบการในบางพื้นที่ เนื้อหาหลักสูตรการอบรมในภาพรวมอาจยังไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือบริบทการพัฒนาเฉพาะของพื้นที่ รวมถึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ค้ารายย่อย/ค้าปลีกให้ไม่เสียเปรียบผู้ค้ารายใหญ่ และก่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมมากขึ้น

160101

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเศรษฐกิจฐานรากในระยะต่อไป ควรสนับสนุนให้มีมาตรการในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทในการทำงานให้มากขึ้น ครอบคลุมกิจกรรมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ทั้งนี้ ในระยะแรกควรมุ่งเน้นโครงการด้านการพัฒนาผู้ประกอบการ อาทิ โครงการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และโครงการฝึกอบรมการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ควรเร่งดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้พื้นฐานเรื่องการบริหารจัดการรายได้และหนี้ และการดำเนินงานต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการเข้าถึงทรัพยากรที่เหมาะสม ซึ่งเป็นอีกปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับอุปสงค์ของสินค้าและบริการ ศักยภาพ และทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สินค้าที่ผลิตออกมาได้รับการยอมรับ และสามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการทบทวนการบังคับใช้กฎหมายให้มีความรัดกุม โดยเฉพาะกฎหมาย/กฎระเบียบที่เอื้อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ผู้ค้ารายย่อยมีโอกาสในการแข่งขันในตลาดมากยิ่งขึ้น

แผนแม่บทย่อย การสร้างสภาพแวดล้อม และกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมาย

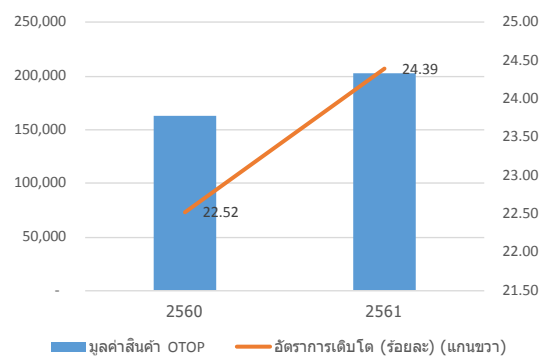
160201

ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานราก มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ผู้ประกอบการเศรษฐกิจฐานรากเป็นกลุ่มประชากรในสังคมที่สำคัญที่สามารถช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาในลักษณะรูปแบบระบบเศรษฐกิจแนวราบที่ส่งผลและสร้างความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างผู้คนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการสร้างสภาพแวดล้อมให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวมีรายได้เพิ่มขึ้น จะช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนซึ่งรวมถึงผู้มีรายได้น้อยสามารถก่อร่างสร้างตัวและพึ่งตนเอง และมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม ช่องทางการตลาดที่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค และทรัพยากรที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง โดยเฉพาะแหล่งเงินทุนและที่ดิน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายข้างต้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากอัตราการเติบโตของมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานรากของมูลค่าสินค้า OTOP ในปี 2561 พบว่า ยังมีมูลค่าเติบโตน้อยกว่าที่เป้าหมายกำหนดในปี 2565 (ร้อยละ 30 ต่อปี) โดยในปี 2561 การจำหน่ายสินค้า OTOP มีมูลค่า 202,146 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการเติบโตที่ร้อยละ 24.4 อย่างไรก็ตาม คาดว่าจะสามารถบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

อัตราการเติบโตของมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานรากของมูลค่าสินค้า OTOP

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย โดยที่ผ่านมาเน้นการดำเนินการที่ยกระดับศักยภาพการผลิตสินค้าชุมชน รวมทั้งการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า การสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะในภาคเกษตร รวมทั้งการพัฒนาการใช้ที่ดินสาธารณะ เช่น การช่วยเหลือด้านหนี้สินและสินเชื่อ การช่วยเหลือด้านที่ดินทำกิน การพัฒนาสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย สินค้าที่ผลิตจากเศรษฐกิจระดับฐานรากยังมีความท้าทายในส่วนของ การสร้างความหลากหลาย คุณค่า และอัตลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งช่องทางการค้าที่ต้องได้รับการ พัฒนาให้สามารถดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย โดยเฉพาะการขยายผลไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีนิยมช่องทาง รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มผู้บริโภคต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย การยกระดับเศรษฐกิจระดับฐานรากในระยะต่อไป จำเป็นต้องมีการส่งเสริม การอบรมเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อปรับแนวคิด ให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในการเพิ่มมูลค่า คุณค่า และอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้เพิ่มมากขึ้น ปรับผลิตภัณฑ์ ให้ทันสมัย เน้นการแปรรูปสินค้าให้มากกว่าการจำหน่ายสินค้าขั้นปฐม โดยสร้างลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์ในแต่ละ พื้นที่ให้เกิดความแตกต่าง รวมถึงการส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าในรูปแบบอื่นที่สอดคล้องกับพฤติกรรม ผู้บริโภคในอนาคต อาทิ ช่องทางการขายออนไลน์

แผนแม่บทย่อย การสร้างสภาพแวดล้อม และกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมาย

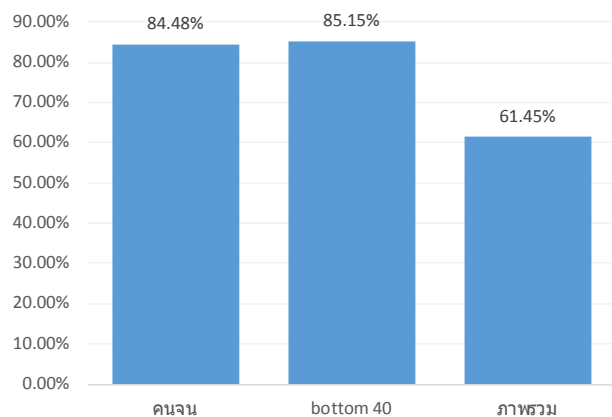
160202

กลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สิน ได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) ของประเทศไทยเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับดักความยากจนและความเหลื่อมล้ำหากไม่ได้รับการช่วยเหลือการพัฒนาที่จริงจัง ซึ่งการที่ประชากรกลุ่มดังกล่าวสามารถบริหารจัดการหนี้ทั้งในและนอกระบบได้ดีขึ้น จะส่งผลให้ประชากรกลุ่มดังกล่าวสามารถบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำไปสู่การมีรายได้เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งการมีปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมและประชาชนกลุ่มดังกล่าวสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งครอบคลุมถึงแหล่งทุนของรัฐ และแหล่งทุนที่จัดตั้งโดยองค์กรชุมชน และปัจจัยการผลิตที่เป็นทางการ เช่น ที่ดิน และแหล่งเงินทุนของสถาบันการเงินภายใต้การกำกับของรัฐ ความรู้พื้นฐานด้านบริหารจัดการหนี้สินและการเงินที่เข้าถึงได้ และกลไกการสร้างอาชีพ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาจากสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ พบว่า ในปี 2560 (ข้อมูลล่าสุด) ภาพรวมสัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของคนไทยอยู่ที่ร้อยละ 61.45 ขณะที่สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด หรือกลุ่มผู้มีรายได้น้อยเท่ากับร้อยละ 85.15 และสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้ของคนจนคือร้อยละ 84.48 ข้อมูลข้างต้นสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 55 ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มประชากรรายได้น้อยยังมีข้อจำกัดด้านความสามารถในการบริหารจัดการหนี้ที่มีประสิทธิภาพที่ดี มีแนวโน้มที่เสี่ยงต่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สัดส่วนภาระหนี้ต่อรายได้

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานรัฐได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายในช่วงปี 2561 – 2562 โดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ประชากรกลุ่มที่มีรายได้น้อยมีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้ที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น เป็นการดำเนินงานใน 2 ส่วนหลัก คือ การแก้ไขปัญหาหนี้สินของครัวเรือน โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีหนี้ในระบบ และการสร้างกลไกให้ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบได้ โดยการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ เช่น สินเชื่อรายย่อยเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน การไกล่เกลี่ยประนอมหนี้ โดยตั้งคนกลางเจรจาประนอมหนี้ระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ในระบบ พื้นฟูศักยภาพการหารายได้ให้ลูกหนี้ในระบบ คลินิกแก้หนี้ และโครงการบริหารจัดการการเงินชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน) ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชน

160202

ในชุมชนมีวินัยทางการเงิน สามารถบริหารหนี้ของตนเองได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านการเข้าถึงปัจจัยการผลิต และการให้ความรู้พื้นฐานด้านการบริหารจัดการหนี้สินและการเงิน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ผู้มีหนี้ในระบบอาจมีข้อจำกัดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐในการแก้ปัญหาหนี้ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานในรูปแบบที่เหมาะสมกับการเข้าถึงของกลุ่มประชากรดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ประกอบกับการกระจายของแหล่งเงินกู้ในระบบยังไม่ครอบคลุม นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการปัญหาหนี้สินต้องใช้เวลา และต้องมีการติดตามผลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ในด้านการส่งเสริมกลไกการสร้างอาชีพ เพื่อให้ครัวเรือนมีการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นนั้น การดำเนินการจะสอดคล้องกับการดำเนินงานตามเป้าหมายของแผนแม่บทย่อยการยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ภายใต้แผนแม่บทเศรษฐกิจฐานราก

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย มาตรการในการกระจายแหล่งเงินกู้ในระบบให้ทั่วถึง อาทิ ส่งเสริมโครงการ pico-finance เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบที่มีดอกเบี้ยต่ำ การให้ความรู้และสร้างทักษะในการจัดการการเงินครัวเรือน อาทิ การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน การจัดประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแหล่งเงินให้กู้ยืมในระบบสำหรับผู้เป็นหนี้ในระบบ การดำเนินการมาตรการที่เน้นการยกระดับรายได้ให้กับผู้มีรายได้น้อย อาทิ การพัฒนาทักษะด้านการเงิน ทักษะองค์ความรู้การประกอบอาชีพและการตลาด รวมทั้งควรขยายผลโครงการบริหารจัดการการเงินชุมชน (กรมพัฒนาชุมชน) ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยให้ชุมชนมีการจัดการด้านการเงิน และแหล่งทุนในชุมชนของตนเองอีกด้วย